

หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา

เมื่อพิจารณาจากหลักในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ประกาศไว้ และหลักในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมตลอดทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทย ทางไทยยอมรับหลักการที่จะให้ความคุ้มครอง และให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา ทั้งนี้โดยได้บัญญัติรายละเอียดไว้ดังนี้

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๐ บัญญัติไว้ว่า "ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม และเปิดเผย จากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรม ในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการกระทำผิดอาชญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา"

ในบทบัญญัติเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา บัญญัติไว้ว่า "ในการพิจารณาคดีอาญา จำเลยจะได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผย จากลูกขุนที่มีความเที่ยงธรรม..." (In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a public trial by an impartial jury...)^๒

^๑ วีระ โฉมฉาย, กฎหมายสิทธิมนุษยชน, หน้า ๑๖.

^๒ ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, กฎหมายอาชญากรรมอเมริกันเบื้องต้น, หน้า ๑๑.

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๓
บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
ที่เท่าเทียมกัน"

มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า "ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้
ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความ
ผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้"

ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ วรรค
๑ บัญญัติว่า "การพิจารณาและการสืบพยานในศาล ให้ทำไทยเปิดเผยต่อ
หน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น"

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงเป็นบทบัญญัติที่รองรับหลักการ
เปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา บทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
ของสหประชาชาติ ข้อ ๑๐ เป็นบทบัญญัติที่แสดงถึงการรับรองหลักการเปิดเผย
ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งนานาประเทศยอมรับ ในสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติ
รับรองหลักการนี้ไว้ ในบทบัญญัติเพิ่มเติมฉบับที่ ๖ ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา
ซึ่งมีผลใช้บังคับกับวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐกับรัฐบาลกลาง" ตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๓ ได้บัญญัติรับรอง
สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้บริสุทธิ์ และประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ก็ได้บัญญัติรับรองถึงหลักการเปิดเผยใน
การพิจารณาคดีอาญา

*วิสาร พันธุ์นะ, "วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา", คุณพาน,
ปีที่ ๒๕ (ก.ย. - ต.ค. ๒๕๒๑), หน้า ๔๑ - ๔๘.

หลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญา เป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐ อันเป็นหลักแสดงความเป็นประชาธิปไตย^๑ เป็นหลักที่คุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นอยู่ในสายตาของประชาชน และเพื่อประโยชน์ของตัวจำเลยเอง^๒ โดยถือว่าการพิจารณาและสืบพยานในคดีอาญานั้นประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์หรือส่วนใดเสียกับคดีนั้น ๆ^๓ อย่างไรก็ตาม หลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญานี้ ไม่ได้เป็นหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัด ทั้งนี้สิทธิของประชาชนที่จะเข้าร่วมในการพิจารณาที่ อาจะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขบางประการ

ในสหรัฐอเมริกา หลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญามีรากฐานมาจากกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)^๔ และถือว่าการพิจารณาคดีนั้นสอดคล้องประเพณีของกฎหมาย Anglo - American^๕ และได้รับการรับรองว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพิจารณาของกฎหมาย Anglo - American (It has long been recognized as an indispensable attribute of an Anglo - American)^๖ ในคำพิพากษาของศาลสูงของสหรัฐอเมริกา

^๑ อดิศร ๓ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๘.

^๒ Dando Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, trans by B.J. George Jr., NJ: Fred B. Rothman & Co. 1965, p. 360.

^๓ Francis J. Luder, Harold J. Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), Brooklyn NY. The American Law book Co. 1961, p. 849.

^๔ Kadish and Paulsen, Criminal Law and its Processes Case and Materials, Little, brown and Company Boston 1975, p. 1511.

^๕ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 845.

^๖ David A. Jones, The Law of Criminal Procedure, an analysis and critique, Boston Toronto, Little, Brown and Company, 1979, p. 537.

ในคดี *In re Oliver* 333 U.S. 257^๖ ซึ่งแท้จริงในคดีนี้ปรากฏว่า
 จำเลยได้รับหมายเรียกไปเป็นพยานต่อศาล Michigan Circuit โดยการ
 ให้อัยการนั้นได้กระทำในท้องทำงานของผู้พิพากษา ไม่มีประชาชนอื่น ๆ อยู่ใน
 ห้อง เมื่อให้อัยการแล้ว ศาลได้ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาล โดย
 อ้างว่าอัยการของจำเลยเป็นเท็จ คดีได้ขึ้นสู่ศาลสูงสหรัฐอเมริกา ในที่สุด
 ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กลับคำพิพากษาศาล Michigan Circuit ใน
 คำพิพากษาของศาลสูงสหรัฐอเมริกาตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า ไม่ปรากฏว่ามีตัวอย่าง
 ของการพิจารณาคดีอาญา ในลักษณะของการพิจารณางบอยู่ในประวัติศาสตร์
 ของประเทศเลย จะปรากฏอยู่เพียงการพิจารณาในศาล Star Chamber
 ของประเทศอังกฤษเท่านั้น^๗ ซึ่งคำพิพากษานี้ได้กล่าวเน้นให้เห็นอีกว่า
 เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแน่ชัด ที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพ
 ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน ว่าสิทธิดังกล่าวจะไม่
 ถูกกระทบกระเทือนและมีโทษทางอาญา จนกว่าข้อกล่าวหาจะได้รับการพิจารณา
 ด้วยกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกระทำขึ้นในศาลโดยวิธีการที่เปิดเผยเท่านั้น^๘

^๖ Peter W. Lewis, Criminal Procedure: The Supreme Court's
view - case, St. Paul, Minn. West Publishing Co., 1979, p. 537.

^๗ เป็นศาลที่มุ่งพิจารณาในท้องพระโรงเวสต์มินสเตอร์ห้องหนึ่งซึ่งเรียก
 ว่า "สตาร์แชมเบอร์" (Star Chamber) ในการพิจารณาคดีอาญาจะไม่
 ให้อัยการ ข้าราชการมีการทรมานจำเลย จำเลยไม่มีโอกาสถามค้านพยาน หรือ
 สืบพยานฝ่ายตนไม่ได้ ศาลนี้ถูกยกเลิกโดยรัฐสภาตรากฎหมายยกเลิกในปี
 ค.ศ. ๑๖๘๑ ดู ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ระบบกฎหมายอังกฤษ, (กรุงเทพฯ,
 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๔๗ - ๔๘.

^๘ Lewis, Criminal Procedure: The Supreme Court's
view - case, p. 539.

หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญของมลรัฐ Pennsylvania^๑ ในค.ศ. ๑๗๗๖ และปรากฏในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๗ โดยบัญญัติไว้ในบทบัญญัติเพิ่มเติมฉบับที่ ๖ (The Federal Constitution's sixth amendment)^๒ และในปัจจุบันนี้ปรากฏเพียง ๔ มลรัฐเท่านั้น ที่ไม่ปรากฏว่าได้นำหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือรัฐบัญญัติ (Statutory) คือ มลรัฐ Massachusetts มลรัฐ New Hampshire มลรัฐ Virginia และมลรัฐ Wyoming แต่หลักการนี้ก็ได้ได้รับการยอมรับนำมาใช้ในมลรัฐเหล่านี้โดยนัยเอง^๓ ในคดี In re Oliver 333 U.S. 257 กล่าวไว้ว่า จุดกำเนิดของหลักการนี้ไม่อาจค้นพบได้ แต่หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญานี้ ได้รับการพัฒนามาตลอดในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ของอังกฤษ และเข้าสู่สหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับหลักการพิจารณาคดีระบบตุลาการ

คดี In re Oliver 333 U.S. 257 นี้ ถือเป็นคดีตัวอย่างในเรื่องหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้พิพากษา

^๑ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 847.

^๒ Lewis, Criminal Procedure: The Supreme Court's view - case, p. 537.

^๓ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 847.

^๔ Lewis, Criminal Procedure: The Supreme Court's view - case, p. 537.

^๕ Wayne La Fave, Jerold H. Israel, Criminal Procedure in a Nutshell Constitutional Limitations, (3rd. ed.), St. Paul, Minn., p. 66.

ไว้ใน ค.ศ. ๑๕๔๔ ซึ่งถือว่าเป็นคดีสำคัญ และได้นำมากล่าวอ้างในเรื่อง หลักการเปิดเผยในการพิจารณาพิพากษา

ในปี ค.ศ. ๑๕๕๐ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ในคำพิพากษา คดี Richmond Newspapers, Inc. v. Virginia 448 U.S. 555 ถึง ประวัติของหลักการเปิดเผยในการพิจารณาพิพากษาไว้ว่า หลังจากที่ชาว Norman ได้รับชัยชนะเหนือพวก Anglo - Saxon แล้ว ในการพิจารณาพิพากษาถือว่า เป็นหน้าที่ของอิสระชนทั้งหลายที่จะต้องเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษา (It was the duty of all freemen to attend trial)^{*} และได้กล่าวอ้างหนังสือของเฮิร์ลแห่งเคนท์ ซึ่งได้กล่าวไว้ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๓๑๓ - ๑๓๑๔ ว่า พระราชประสงค์ของกษัตริย์ก็คือ บุกระทำความผิดจะต้อง ถูกลงโทษตามที่เขาสวมควรจะได้รับ ไม่มีข้อแตกต่างกันระหว่างคนรวยกับคนจน จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม เพื่อความสำเร็จอันนี้ พระองค์ขอให้ ประชาชนในสังคมนั้น ๆ ช่วยเหลือพระองค์โดยการเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษา เพื่อช่วยกันสร้างความสุขและความสงบ อันจะนำมาซึ่งชื่อเสียงของอาณาจักร และความผาสุกของสังคม

นอกจากนี้ศาลสูงสหรัฐอเมริกายังได้กล่าวอ้างถึง กฎหมายของ มลรัฐในสมัยอาณานิคม โดยกล่าวถึง Concession and Agreement of West New Jersey เมื่อปี ค.ศ. ๑๖๗๗ ว่า^๒ ในการพิจารณาพิพากษานั้นไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา พลเมืองมีเสรีภาพที่จะเข้าไปร่วมในการพิจารณาพิพากษา

^{*}Jone, The Law of Criminal Procedure, an analysis and critique, p. 448.

^๒Ibid.

ความยุติธรรมไม่อาจกระทำได้ในที่ลับหรือโดยปกปิด

ทั้งนี้ศาลสูงสหรัฐอเมริกาเห็นว่าหลักการ เปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญาไม่ใช่หลักการที่มีที่มาจากพิจารณาจากระบบลูกขุนตามกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยเห็นว่าหลักการทั้งสองนี้แตกต่างกันออกไป”

สำหรับในประเทศไทยนั้น แต่เดิมการพิจารณาคดีอาญาของไทย เป็นไปในระบบไต่สวน วิธีพิจารณาความอาญาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สืบต่อมาจากวิธีพิจารณาความอาญาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย^๒ การนำสืบ ในกระบวนการยุติธรรมของไทย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นถือว่า จำเลยในคดีอาญาเป็นผู้มีวิฆเนศที่ถูกลกล่าวหา ศาลจะต้องสันนิษฐานว่า จำเลยกระทำความผิดตั้งที่โจทก์กล่าวหา จนกว่าจำเลยจะนำสืบได้พยานหลักฐาน เพียงพอ จนกว่าจำเลยจะนำสืบได้พยานหลักฐานเพียงพอ ซึ่งสามารถพิสูจน์ ให้ศาลเชื่อว่าคนเป็นผู้บริสุทธิ์ ศาลจึงจะยอมเชื่อว่าจำเลยไม่มีความผิด^๓ การพิสูจน์ด้วยการค้าน่าดูยเหลือ หรือการใช้วิธีพิจารณาไต่สวนความจารีตประเพณี เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดนี้

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ได้สร้างอาคารสำหรับศาลไว้ โดยเฉพาะเหมือนกับในปัจจุบัน แต่ใช้บ้านเรือนของสุภาตุลาการผู้ชำระเป็นที่พิจารณาคดี ศาลมีอยู่เป็นจำนวนมากกระจัดกระจาย อำนาจศาลไม่แน่นอน

^๑ Ibid.

^๒ รายงานผลการวิจัยพัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ปี ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

โดยถือว่าศาลเป็นงานแผนกหนึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงฝ่ายปกครอง ทุกกระทรวง
มีศาลของตน ทั้งนี้เพราะคนไทยโบราณเป็นทหารทั้งชายและหญิง ประจำกรม
กอง ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งตาย ทุกคนจึงมีสังกัดอยู่ ณ กรม กอง นั้น ๆ
ทุกกระทรวงจึงต้องมีศาลของตน เพื่อรับฟ้องรับชำระลูกหนี้ของตน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการ
ประกาศใช้พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ.
๑๑๕ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญาวิธีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน
ร.ศ. ๑๑๕ อันถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา
ของประเทศไทย ไปสู่แบบแผนของอารยประเทศ โดยอาศัยหลักกฎหมายของ
ประเทศอังกฤษเป็นมูลฐานในการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความโทษสำหรับ
ใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕^๑ โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้ทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรมขึ้น เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๔
(ร.ศ. ๑๑๐) ซึ่งเป็นการรวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ
ใหม่มาขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมกระทรวงเดียว

เมื่อพิจารณาถึงหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาชญาแล้ว ก่อน
ที่จะมีการปฏิรูปศาลในสมัยรัชกาลที่ ๕ ไม่ปรากฏว่าได้มีการกล่าวถึงในเรื่อง
นี้ไว้ และเมื่อพิจารณาถึงการพิจารณาคดีอาชญา ซึ่งใช้บ้านเรือนของสุภาพบุรุษ
ผู้ชำระเป็นที่พิจารณาคดีแล้ว น่าจะสันนิษฐานได้ว่า ในการพิจารณาคดีอาชญา
นั้น บุคคลภายนอกไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในการพิจารณาคดีอาชญาได้ อย่าง เรกก็
เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายสมัยอยุธยา ซึ่งถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายกรุงรัตนโกสินทร์

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

ตอนต้น ตามกฎหมายลักษณะตราการ บทที่ ๕๗ ได้มีบทบัญญัติไว้ว่า*

"อนึ่ง ตระลาการขามความนั้น ให้ถูกความให้แก่แต่ตามสัจ
ตามจริง อย่าให้ร้องแรกแหกเสียงตำรากปากแข็งแข่งตาตุ่กัน อย่าให้เสีย(ขี้)
ใบพลูใบทอง อย่าให้มีคีย์กระถาม อย่าให้เอาดินสอดแลมีคีย์พันโรงศาล อย่า
ให้มันกระซิบปากเปล่า อย่าให้ผู้ใดเข้านั่งใกล้จะกระซิบเสียนมสอน อย่าให้
พรรคพวกใจหักจาเสยยกคิ้วหวัดตาให้สัญญาแก่กัน อย่าให้ทำกตมิจริตผิด
ประหลาดวิวาทกัน ถ้ามันกระทำดังกล่าวมานี้ไซ้ ให้งตความนั้นไว้ เอา
ขึ้นเรือนแก่ผู้พิพากษา..."

เมื่อพิจารณาความบทบัญญัตินี้แล้ว น่าจะเป็นใบไม้ที่การพิจารณาคดี
อาญานั้น ขอมให้โจทก์จาเสยนำเอาบุคคลอื่นเข้าร่วมในการพิจารณาได้ แต่
ไม่ปรากฏว่าเป็นการ เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ไม่มีส่วนได้เสียเข้าร่วมในการ
พิจารณาคดีอาญา ตามหลักการ เปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญาแต่ประการใด

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปหลังก่อน
ร.ศ. ๑๑๕ ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติในเรื่องหลักการ เปิดเผยในการพิจารณา
ความอาญาแต่อย่างใด ต่อมาใน ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ประเทศไทย
กับประเทศฝรั่งเศสได้ทำสัญญาพระราชไมตรีกัน เป็นสัญญาระหว่างกรุงสยาม
กับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕^๒ ซึ่งทำให้ประเทศไทยได้

* เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., "กฎหมายสมัยอยุธยา", ศาลาหา, ปีที่
๑๔ (ก.ศ. ๒๕๑๐), หน้า ๔๕.

^๒ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๒๑ (ร.ศ. ๑๒๔ - ๑๒๖), หน้า
๑๓๓ - ๑๔๒.

อำนาจศาลกงสุลฝรั่งเศสมา แต่ก็ยังมีข้อกำหนดในเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ โดยยอมให้คุณเอเซียในบังคับฝรั่งเศสมาขึ้นศาลไทย แต่ตามข้อ ๒ ของข้อบังคับ สำหรับศาลต่างประเทศ ซึ่งตั้งขึ้นตามสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างกรุงสยาม กับฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ บัญญัติว่า "การพิจารณาคดีต่าง ๆ จะเป็นความแพ่งหรือความอาชญา ก็ให้พิจารณาโดยเปิดเผย" และข้อ ๔ ได้ บัญญัติว่า "คำพิพากษานั้นให้อ่านในศาลโดยเปิดเผย ทั้งเหตุผลที่ยกขึ้นวินิจฉัย ก็ต้องให้ปรากฏในคำพิพากษา"^{*} ซึ่งก็นับว่าเป็นการปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นครั้งแรก และหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาชญา นี้ ได้ปรากฏเป็น ลายลักษณ์อักษรอีกครั้ง ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. ๒๔๗๔

ความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ไม่ปรากฏว่าได้มีบทบัญญัติในเรื่องหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดี อาชญา เหมือนกับความในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา จะมีก็เพียงบทบัญญัติ รับรองสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในคำอื่น หากจะเปรียบเทียบกับบทบัญญัติ เพิ่มเติมฉบับที่ ๖ ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา คงมีแต่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๑๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"ในคดีอาชญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ ไม่มีทุนทรัพย์พอ ที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวยอมมีสิทธิที่จะได้รับการ ช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ"

^{*} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๘.

ตามบทบัญญัตินี้ แม้จะเทียบเคียงได้กับบทบัญญัติเพิ่มเติมฉบับที่ ๖ ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่ปรากฏว่าได้นำหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญามายบัญญัติไว้ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญในการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลนั้น ในปัจจุบันนี้คงมีบัญญัติแต่ในมาตรา ๑๑๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

๒.๑ ลักษณะของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ บทบัญญัติทั้งหลายของกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^๑ แต่ก็ไม่ได้นิยามความว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะมีเฉพาะที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น^๒ ยังคงมีบัญญัติไว้ในบทกฎหมายอื่น ๆ อีก เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาในศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๕๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง^๓ เป็นต้น ในสหรัฐอเมริกา การศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น จะคงศึกษาควบคู่ไปกับรัฐธรรมนูญ โดยเหตุที่พื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และคำพิพากษาศาลสูงสหรัฐอเมริกา^๔ ทั้งนี้ นับแต่ปี

^๑คดีศ ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๒.

^๒ Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, p. 20.

^๓คดีศ ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๑๒.

^๔George T. Felkenes, Criminal Law and Procedure : Text and Case, New Jersey:Prentice - hall, England Cliffe, 1976, p. 1.

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเน้นความสำคัญของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญา ฉะนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงถูกเรียกอีกชื่อว่า "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแนวรัฐธรรมนูญ" (Constitutional Criminal Procedure)^๑

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายอาญา^๒ โดยที่เมื่อเกิดการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา รัฐก็จะต้องเข้ามาบังคับใช้กฎหมายอาญา ด้วยการจัดระบบให้มีการจับกุมฟ้องร้องให้ลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล การใช้ดุลพินิจเพื่อจับกุมหรือสั่งให้ค่าเป็นคดีอาญา หรือพิพากษาลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จึงเป็นดุลพินิจเลือกตัดสินใจระหว่างความปลอดภัยของสังคม กับเสรีภาพของเอกชน ซึ่งอาจจะเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ก็ได้^๓

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาก็คือ การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา การชี้ขาดต้องอาศัยความจริง และความจริงที่จะนำมาชี้ขาดคดีได้นั้น จะต้องเป็นความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการ^๔ มุ่งที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิด

^๑ วิสาร หันอุณะ, "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา", กฤตพาท, หน้า ๔๐ - ๔๑.

^๒ คณิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๒.

^๓ อมร จันทรมบูรณ์, "Law Enforcement : มิติที่ ๓ ของกฎหมาย", กฎหมายปกครอง, ปีที่ ๑ (เมษายน ๒๕๒๕), หน้า ๑๑๕.

^๔ คณิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๓.

มาลงโทษ และต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริสุทธิ์^๑ ดังนั้นการใช้มาตรการต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญา จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นนิติรัฐ วิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจึงควรมีลักษณะ ๓ ประการ คือ^๒

๑. เสรีนิยม คือ การยอมรับว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นประชาชน (Subject) ของคดี มีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างกว้างขวาง
๒. ประชาธิปไตย คือ จะต้องให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญา เช่น หลักการเปิดเผยในการพิจารณาความอาญา
๓. เพื่อสังคม คือ การดำเนินคดีอาญานั้น จะต้องมิมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้บุคคลกลับเข้าสู่สังคมได้อีก ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของการลงโทษที่กระทำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด

๒.๒ หลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มการเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินคดีอาญา เข้าสู่ระบบของอารยประเทศ ใน ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาอาชญากรรม ร.ศ. ๑๑๕ กับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปหลวงก่อน ร.ศ. ๑๑๕ ซึ่งอาศัยหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษเป็นมูลฐาน เป็นบทบัญญัติที่เริ่มวางหลักประกัน เพื่อคุ้มครอง

^๑ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum(Vol.23), p.825.

Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, p. 27.

"The purpose of this Code is to clarify the true fact in criminal cases and to apply and effectuate criminal laws fairly and speedily, while at the same time maintaining the public welfare and securing fundamental human right to each citizen"

^๒ คณิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๔.

สิทธิของผู้ถูกข่มขู่มากยิ่งขึ้น และเป็นรากฐานที่นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๔๗๘^๑

หลักการสำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทยนั้น
ประกอบด้วยหลักการดังนี้^๒

๑. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นหลักที่มีแนวความคิด
ที่ว่า หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นของรัฐ ซึ่งในกรณีนี้นิติสัมพันธ์
ที่เกิดขึ้นเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย^๓ คือ รัฐ ซึ่งหมายถึงตำรวจ อัยการ ศาล
ฝ่ายหนึ่ง และผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งหมายถึงผู้ต้องหาและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่ง
หมายความรวมถึงทนายความของผู้ถูกกล่าวหาคด้วย ในการดำเนินคดีอาญาโดย
รัฐนี้ ถือไม่ได้ว่าเป็นเรื่องระหว่างคู่ความ ไม่ใช่เป็นการพิพาทกันในศาล
รัฐมีหน้าที่ต้องร่วมกันค้นหาความจริงให้ปรากฏ หลักการดำเนินคดีอาญานี้ ยัง
มีแนวความคิดอีกแนวหนึ่ง คือ แนวความคิดที่ว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบ
เรียบร้อย ซึ่งเป็นแนวความคิดในประเทศอังกฤษ โดยลักษณะของการดำเนิน
คดีอาญานั้น เท่ากับเป็นกรณีที่เอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง โจทก์และ
จำเลยจะถือว่ามิฐานะเท่าเทียมกัน รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในศาล
จะคงมีลักษณะเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความเท่านั้นเกี่ยวกับคดีแห่ง ทั้งนี้

^๑รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี ภาค
กฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๑.

^๒ดู คณิศ ๓ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๗ - ๑๑.

รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี ภาค
กฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๔๒ - ๔๖.

^๓คณิศ ๓ นคร, "วิธีพิจารณาความอาญาของไทย : หลักกฎหมายกับ
ทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, ปีที่ ๑๕ (กันยายน ๒๕๒๔), หน้า ๖๑.

นิตินิยมกันในศาลจึงมีลักษณะที่มีอยู่ ๓ ฝ่าย คือ โจทก์ฝ่ายหนึ่ง จำเลยฝ่ายหนึ่ง และศาลอีกฝ่ายหนึ่ง โดยโจทก์และจำเลยนำพยานหลักฐานเข้าต่อสู้กัน โดยมีศาลเป็นผู้ควบคุมไม่ให้มีการต่อสู้ผิดกติกา และชี้ขาดพยานหลักฐานที่ปรากฏ^๑ ในประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องคดีได้อย่างกว้างขวาง สำหรับเหตุผลในเรื่องนี้มีอยู่ ๒ ประการ^๒ ประการแรก เป็นเหตุผลทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ แต่เดิมนั้นการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ อำนาจฟ้องร้องในการดำเนินคดีอาญาเป็นของผู้เสียหาย ดังนั้น เมื่อได้บัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จึงยังคงมีบทบัญญัติให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาอยู่ดัง เดิม เหตุผลประการที่สอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการของประเทศไทย อันเป็นที่ประจักษ์แจ้งเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน และการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากหน้าที่ราชการ ดังนั้นการให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา จึงเป็นการตรวจสอบและคานอำนาจในการดำเนินคดีอาญาของฝ่ายเจ้าพนักงาน และเป็นการปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญาอีกด้วย

๒. หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา ในการดำเนินคดีอาญานั้น เจ้าพนักงานของรัฐ ไม่ว่าจะระดับใดมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง การค้นหาความจริงนี้ ไม่ผูกพันด้วยแบบหรือคำร้องคำขอของผู้ใด อย่างไรก็ตาม ตาม

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔ - ๖.

^๒ ดู รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๔๒ - ๔๓.

คณิต แอนคร, "วิธีพิจารณาความอาญาของไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, หน้า ๗.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา นั้น ศาลอาจพิพากษาไทยอาศัยคำรับ
สารภาพของจำเลยได้ หากศาลเชื่อว่าเป็นความจริง^๑

๓. หลักฟังความทุกฝ่าย โดยเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานใน
คดี จึงมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีในทุกวิถีทาง กฎหมายจะต้องกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา
ได้มีโอกาสที่จะรู้ถึงข้อกล่าวหาหรือข้อโต้แย้งได้ การสอบสวนผู้ต้องหาในห้อง
การไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาจะต้องมีจำเลยอยู่ร่วมด้วย เป็นการยืนยัน
ถึงหลักฟังความทุกฝ่าย

๔. หลักวาทา ในการพิจารณาคดีอาญา จะต้องกระทำด้วยวาจา
แม้จำเลยจะได้ให้การ เป็นหนังสือแล้ว ก็ต้องให้การด้วยวาจาอีก ในการสืบ
พยานแม้จะเป็นพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ก็ต้องมาให้การด้วยวาจา หลักวาทา
นี้ใช้เฉพาะกรณีเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ที่เป็นข้อสนับสนุนในการพิพากษาคดีเกี่ยว
กับผู้กระทำผิด เกี่ยวกับความผิดและเกี่ยวกับสภาพบังคับ (โทษหรือวิธีการ
เพื่อความปลอดภัย) เท่านั้น หลักนี้ไม่ใช้กับการลงความเห็นของข้อเท็จจริงอื่น
ที่ไม่ได้เป็นรากฐานโดยตรง ของคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดและโทษ^๒

๕. หลักพยานโดยตรง การสืบพยานโดยตรง หมายถึงการสืบ
พยานเป็นหน้าที่ของศาล และพยานที่จะรับฟังนั้นจะต้องมาเบิกความในศาล
ทั้งนี้เพราะความน่าเชื่อถือของพยานเป็นสาระสำคัญของเรื่องกฤษฎ และความ
น่าเชื่อถือนั้นจะได้มาก็คอเมื่อได้เห็นตัว และจากการสังเกตการให้การเท่านั้น
แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาก็นำหลักวิธีพิจารณาโดย

^๑คดี ต นศร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๘.

^๒เรื่องเดียวกัน.

อ้อม คือผู้พิพากษาให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแทนได้ในบางกรณี อันเป็นข้อยกเว้นของหลักนี้ เช่น การส่งประเด็นไปสืบนอกเขตอำนาจของศาล

๖. หลักการเปิดเผย การพิจารณาคดีอาญาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ทั้งนี้เป็นหลักอันสืบเนื่องมาจากหลักนิติรัฐ อันเป็นหลักแสดงความเป็นประชาธิปไตย โดยยอมให้บุคคลที่ไม่มีประโยชน์ได้เสียในคดี เข้าร่วมรับฟังการพิจารณาของศาลได้ ยกเว้นคดีที่มีเหตุผลพิเศษที่สมควรจะใช้วิธีพิจารณาคดีลับ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๗ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๗. หลักความอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน การดำเนินคดีอาญามีเป้าหมายในการค้นหาความจริง ว่ามีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ การตัดสินคดีก็เกิดจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล และศาลมีอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ โดยปราศจากหลักเกณฑ์ผูกมัด แม้คำพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ศาลก็ต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักด้วย

๘. หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย เป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงความคิดพื้นฐานว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งถึงการปกป้องผู้บริสุทธิ์ มากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยนี้ ใช้เฉพาะในข้อเท็จจริงเท่านั้น ความสงสัยในข้อกฎหมายจะใช้หลักนี้ไม่ได้ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หากพยานหลักฐานไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ก็ไม่สามารถลงโทษจำเลยได้

ในการศึกษาระบบความยุติธรรมทางอาญา อาจแบ่งทฤษฎีซึ่งขัดแย้งกันออกได้เป็นสองทฤษฎี คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (Due Process)

การดำเนินคดีอาญาตามแนวทฤษฎีทั้งสองนั้นจะแตกต่างกัน ดังนี้^๑

๑. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ทฤษฎีนี้เน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม มุ่งที่จะควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักใหญ่ โดยเน้นหนักไปในทางให้อำนาจเจ้าพนักงานในการปราบปรามผู้กระทำผิด^๒ วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญาของรัฐ จะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อให้บรรดาวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การพิสูจน์ความผิด และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างไต่ผล ตามทฤษฎีนี้การค้นหาข้อเท็จจริงในคดี จะพยายามให้ยุติในขั้นต้นของกระบวนการยุติธรรมให้ไต่ผลมากที่สุด เช่น คดียุติในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การดำเนินตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม จะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เป็นส่วนใหญ่ จะมีการกั้นกรงคดี โดยให้ผู้บริสุทธิ์ถูกกั้นกรงออกไป ในวันตอนต้น ๆ ของกระบวนการ ส่วนผู้ที่มีพยานหลักฐานแน่ชัด ก็จะถูกส่งไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไป โดยเชื่อว่าตำรวจและอัยการสามารถที่จะวินิจฉัยความถูกต้องในวันต้นไต่ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม จะต้องรวบรัด

^๑ประธาน วันฉนวนนิษฐ์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม", นิติศาสตร์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ ๒๕๒๐, หน้า ๑๕๖.

^๒รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี มาทกฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๕๘.

และมีประสิทธิภาพ และต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นคำรวจและ
อัยการ ก็เพียงพอที่จะเชื่อถือได้ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมนี้
จึงมีผลที่อาจเป็นไปได้ ๒ ประการ คือ^๑

๑. การปลดปล่อยผู้ต้องสงสัย หรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว
๒. การดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น หรือ
ผู้ต้องหาไร้สารภาพ

๒. ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process) ทฤษฎีนี้
มีค่านิยมในเรื่องความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม
ที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม กล่าวคือการดำเนินคดีตามแนว
ความคิดในเรื่องความเป็นธรรม จะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งไป
ตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวก

ทฤษฎีนี้ได้แย้งทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม โดยเฉพาะการค้นหา
ข้อเท็จจริง ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการ หรือฝ่ายปกครองจะ
เชื่อถือได้เพียงใด เพราะวิธีปฏิบัติของตำรวจและอัยการ เป็นการดำเนินงาน
ในที่รโหฐาน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการล่อลวง ชูเชื้อ หรือการสร้างหลักฐาน
ขึ้นใหม่ได้ ดังนั้นแนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม จึงไม่เห็นพ้อง
ด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุม
อาชญากรรม และต้องการให้มีการพิจารณาคดี หรือไต่สวนข้อกล่าวหาของ
ผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการ และเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม ทั้งในปัญหา

^๑ประธาน วัฒนวาณิชย์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา แนว
ความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม", นิติศาสตร์,
หน้า ๑๕๒.

ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ค่อนข้างชัดเจนของผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ไม่
ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด ทฤษฎีนี้ถือว่าบุคคลจะมีความผิดเมื่อผู้มีอำนาจตาม
กฎหมายได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่าเขามีความผิด นอกจากนั้น ผู้มีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาจะต้องพิจารณาด้วยกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิ
ต่าง ๆ ของผู้ถูกกล่าวหาอย่างถี่ถ้วนด้วย เช่น ข้าราชการในการพิจารณาคดี
อายุความ การพ่วงชำระ ความรับผิดชอบทางอาญา และอื่น ๆ ทฤษฎีนี้เห็นว่า
ไม่สมควรที่จะปล่อยให้องค์กรอื่น นอกจากศาลเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงก่อนที่
คดีจะขึ้นสู่ศาล เพราะยอมรับว่าองค์กรของผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่
ลำเอียงเท่านั้นที่เชื่อถือได้

ความแตกต่างของสองทฤษฎีนี้ จึงอยู่ที่วิธีปฏิบัติ (Due Procedures)
ในทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม อาจเป็นผลให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบ
ด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่หลายประการ เช่น การจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
ค้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การสอบสวนโดยไร้การบังคับ ชูเชื้อและล่อลวง
หรืออื่น ๆ ในขณะที่ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมเน้นทางด้านแสวงหาข้อเท็จจริง
ที่เชื่อถือได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย
ศาลจะใช้ดุลพินิจให้ปล่อยตัวจำเลย หรือให้พิจารณาคดีใหม่ได้

แต่ในความเป็นจริง ไม่มีระบบกฎหมายของประเทศใด ที่ปฏิบัติ
ตามแนวความคิดของทฤษฎีทั้งสอง กระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตจริง
จะเป็นระบบผสมของทฤษฎีทั้งสอง ในประเทศไทยนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
มีแนวโน้มเอียงไปความทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ในขณะที่ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาในส่วนขั้นตอนก่อนฟ้อง โดยเฉพาะการจับกุมและตรวจ

กับผู้กระทำความผิด ดำเนินตามแนวทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม^๑

ในขั้นตอนการพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา นั้น มีแนวโน้มไปในทางทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการ คุ้มครองจำเลย ในการกำหนดเรื่องการพิจารณาและสืบพยานในศาล จะต้อง กระทำโดยเปิดเผย การตั้งทนายให้จำเลย การที่ศาลมีอำนาจสืบพยาน เพิ่มเติมได้โดยพลการ และการวินิจฉัยคดีของศาล จะต้องวินิจฉัยจากสิ่งที่ได้ จากการสืบพยานในศาลเท่านั้น คำให้การของพยานที่จัดไว้ในชั้นสอบสวนหรือ ใ้ส่วนมูลฟ้อง ไม่อาจนำมาวินิจฉัยได้

๒.๓ หลักการเปิดเผยในการพิจารณาความอาชญา

ในการพิจารณาความอาชญาในศาลนั้น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ในการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ด้วยตนเอง ด้วยการเข้าไปนั่งฟังการพิจารณาคดี โดยมีเงื่อนไขว่าจะปฏิบัติตามระเบียบหรือ ข้อบังคับที่ศาลกำหนด หรือจะเป็นการรับรู้โดยผ่านสื่อมวลชน ซึ่งมีผู้แทนเข้าไป ร่วมฟังการพิจารณาแล้วถ่ายทอดออกมา^๒ โดยทั่วไป หลักการเปิดเผยในการ

^๑ดู รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการกฎหมายไทยในรอบ ๒๐๐ ปี ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๕๘ - ๖๐.

ประธาน วัฒนธรรม, ระบบความยุติธรรมทางอาญา แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม", นิติศาสตร์, หน้า ๑๕๓.

^๒คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา เล่ม ๒, หน้า ๗๗.

พิจารณาคดีอาญานั้น จะต้องเป็นไปตลอดเวลาของการพิจารณาและสืบพยานในชั้นศาล แต่หลักการ เบิกเฉยในการพิจารณาคดีอาญานั้น ไม่ได้อุบายความว่าประชาชนทุกคนที่ประสงค์จะเข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาจะได้รับอนุญาต^๑ หลักการนี้ยังคงเป็นหลักการที่มีข้อจำกัดอยู่ เพราะศาลไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาห้องพิจารณาที่กว้างขวางพอที่จะรับประชาชนทุกคน^๒ หากว่าห้องพิจารณาคดีนั้นแน่นขนัด หรือศาลจำต้องใช้เนื้อที่ในห้องพิจารณาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ศาลก็สามารถที่จะให้ประชาชนที่เข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณา ออกจากห้องพิจารณาคดีนั้นได้^๓ หรือในกรณีที่ศาลได้เปิดการพิจารณาคดี แต่ไม่มีประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณา ศาลก็ไม่จำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป^๔

ดังกล่าวนั้นแล้ว หลักการ เบิกเฉยในการพิจารณาคดีอาญานั้น เป็นหลักการทั่วไปของการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งยังคงมีข้อจำกัดอยู่ ข้อจำกัดนี้อาจเป็นไปได้ในลักษณะของการจำกัดขอบเขตหลักการ เบิกเฉยในการพิจารณาคดีอาญา เช่น จำกัดจำนวนของประชาชนที่เข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาคดี^๕

^๑Anderson, Wharton's Criminal Law and Procedure(Vol.5), p.17

^๒American Jurisprudence(Vol.21 A.), New York, The Lawyer Co - operative publishing Co. Rochester, 1981, p. 78.

Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum(Vol.23), p.853.

^๓Rollin M. Perkins, Ronald N. Boyce, Criminal Law and Procedure, Mineola, New York, The Foundation Press, Inc., 1977, p.1031

^๔Ibid.

^๕Kadish and Paulsen, Criminal Law and its Processes Case and Material, p. 1312.

หรือในบางกรณีก็ไม่นำหลักการเปิดเผยนี้มาใช้ โดยให้การพิจารณาที่อาญานั้น เป็นไปในลักษณะของการพิจารณาดับ ข้อยกเว้นของหลักการเปิดเผยนี้ จะแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่ความแตกต่างนี้ไม่ได้เป็นความแตกต่างที่เกิดจากระบบกฎหมาย เพราะแต่ละระบบกฎหมายต่างก็ให้ความสำคัญในหลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญานี้ แต่ความแตกต่างนี้ขึ้นอยู่กับเสถียรภาพทางการเมือง และนโยบายของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ของสังคมในแต่ละประเทศ ข้อยกเว้นนี้จะเป็นไปในลักษณะของการป้องกันหรือรักษาผลประโยชน์ของจำเลย พยาน โจทก์หรือผู้เสียหาย หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของห้องพิจารณา การบริหารงานยุติธรรม เพื่อประโยชน์ด้านอนามัยในห้องพิจารณา หรือเพื่อรักษาประโยชน์ในด้านความมั่นคงของรัฐ ข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นของหลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญานั้น จะมีกำหนดไว้ในกฎหมาย และศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่า พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปคามบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่ อำนาจในการจำกัดหรือกำหนดให้การพิจารณาคดีเป็นการพิจารณาดับนั้น เป็นอำนาจของศาลเท่านั้น ซึ่งจะเป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือจะเป็นกรณีที่ผู้ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็ได้ เจาหน้าอื่น ๆ ไม่อาจเป็นผู้กำหนดได้ เช่น การที่เจ้าหน้าที่ศาลยืนอยู่ที่ประตูห้องพิจารณา เพื่อห้ามไม่ให้ประชาชนเข้าไปในห้องพิจารณามากเกินไป ย่อมเป็นการไม่ถูกต้อง*

* Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23),

ในการพิจารณาที่อาญานั้น ศาลมีอำนาจและหน้าที่ในการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องพิจารณา^๑ และผู้ที่เข้าร่วมในการพิจารณาที่อาญานั้น จะต้องให้ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยนั้น ศาลจะต้องให้ความคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความ ให้ความคุ้มครองพยาน และมีอำนาจที่จะกระทำการเพื่อให้ความคุ้มครองหรือรักษาประโยชน์นั้น ๆ แม้ว่าจะเป็นการกระทบต่อหลักการ เบิกเผยในการพิจารณา ศาลก็มีอำนาจที่จะกระทำได้ เช่น ในกรณีที่มีผู้เข้าร่วมในการพิจารณาที่ก่อความวุ่นวายส่งเสียงดัง หรือกระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพยาน ฯลฯ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ออกจากท้องพิจารณาที่ได้ แม้กระทั่งในกรณีที่ผู้เข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาที่ทั้งหมดก่อความวุ่นวายขึ้น ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ทุกคนออกจากท้องพิจารณาได้ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือระเบียบที่ศาลหรือกฎหมายกำหนด และการพิจารณาที่อาญานั้นก็ยังคงถือว่าการพิจารณาที่อาญาโดยเปิดเผย ซึ่งบุคคลอื่น ก็ยังสามารถเข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาที่^๒ ได้^๒

ในการพิจารณาที่อาญา บางครั้งแม้จะเปิดเผยการพิจารณาที่ต่อสาธารณชน แต่ศาลคงมีอำนาจที่จะจำกัดบุคคลที่จะเข้าฟังการพิจารณาที่^๓ ได้

^๑ Ibid., p. 877.

^๒ กรณีนี้ไม่ถือเป็นการพิจารณาลับ หรือข้อยกเว้นของหลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญา แต่เป็นกรณีที่ชี้ให้เห็นว่า ในการพิจารณาที่อาญานั้น อำนาจศาลในการรักษาการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และคุ้มครองคู่ความหรือพยาน ย่อมอยู่เหนือหลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญา

^๓ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 851.

แต่การจำกัดของศาลจะต้องเป็นไปในลักษณะของประเภทบุคคล เช่น ห้ามผู้ที่
มีอายุต่ำกว่าที่ศาลกำหนด เข้าร่วมฟังการสืบพยาน เช่น ในกรณีความผิด
เกี่ยวกับเพศ นอกจากนี้หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัย
ของศาลหรือการพิจารณาคดี การตรวจสอบบุคคลที่จะเข้าร่วมในการพิจารณา
คดี* เช่น ตรวจสอบชื่อ ที่อยู่ หรือกำหนดให้ยูเข้าร่วมในการพิจารณาคดี
จะต้องแสดงบัตรประจำตัว หรือลงลายมือชื่อในสมุดที่จัดทำไว้ ศาลก็มี
อำนาจที่จะกระทำได้ แต่ศาลไม่อาจที่จะออกข้อกำหนด หรือคำสั่งห้ามบุคคล
ใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่มีส่วนใดเกี่ยวกับคดี เข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาที่อาญา
เป็นการเฉพาะราย โดยไม่มีเหตุสมควร

อย่างไรก็ดี ในเรื่องของการสืบพยานบุคคล ซึ่งศาลมีอำนาจสั่ง
ให้พยานออกจากห้องพิจารณา จนกว่าจะนำสืบพยานในศาล ก็ไม่เป็นการล่วง
ละเมิดหลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญาแต่อย่างใด^๒ ดังนั้น ในกรณีที่
ศาลห้ามมิให้บุคคลผู้ถูกอ้างเป็นพยานเข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณา จนกว่าจะไต่
เวลาที่ให้นำสืบ ก็ย่อมกระทำได้ โดยไม่ขัดต่อหลักการนี้แต่อย่างใด^๓

หลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญานี้ ในสหรัฐอเมริกาถือ

* Ibid., p. 852.

^๒ Ibid., p. 859

^๓ Earl of Halsbury, The Law of England (Vol. 15),
London, Butterworth & Co. (publishers) Ltd. (3rd. ed.), p. 439.

เป็นเรื่องสำคัญ โดยมีคำกล่าวไว้ว่า "justice must satisfy the appearance of justice" ซึ่งศาลจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการนี้ ในกรณีที่การพิจารณาพิพากษาโดย ศาลชั้นต้นเป็นการกระทำความผิดที่ผิดกฎหมายแล้ว ถือเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ซึ่งศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการพิจารณาใหม่^๒ ทั้งนี้ ในสหรัฐอเมริกาได้มีการกล่าวถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย (Right to a public trial) ถึงผู้ที่เป็นเจ้าของสิทธิ ทั้งนี้ได้กล่าวไว้ว่า สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้น เป็นสิทธิเฉพาะตัวของบุคคลซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญา^๓ และจำเลยก็สามารถที่จะละสิทธินี้ได้ ไม่ว่าโดยแสดงเจตนาโดยแจ้งชัด หรือโดยการไม่คัดค้าน ในกรณีที่มีการร้องขอ หรือคำสั่งให้การพิจารณาเป็นการพิจารณาลับ อย่างไรก็ตาม การละสิทธิของจำเลยนี้ ไม่ถือว่าเป็นการที่จำเลยจะร้องขอให้พิจารณาลับ และศาลจะต้องให้การพิจารณาคดีนั้นเป็นการพิจารณาลับตามคำขอของจำเลย^๔ ทั้งนี้ เพราะหลักการเปิดเผยในการพิจารณาพิพากษานี้ มีสิทธิในการเสนอและรับรู้ข่าวสารของประชาชนมาเกี่ยวข้องอีกด้วย^๕ โดยที่ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาคดี เพื่อรับรู้ข่าวสารในคดีอาญา ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมนั้น ๆ ดังนั้นศาลจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิในการเสนอและรับรู้ข่าวสาร

^๑ American Jurisprudence(Vol. 21 A.),p. 76.

^๒ Luder and Gilbert,Corpus Juris Secundum(Vol.23),p.880.

^๓ American Jurisprudence(Vol. 21 A.),p. 77.

^๔ Ibid.,p. 44.

^๕ Luder and Gilbert,Corpus Juris Secundum(Vol.23),

ของประชาชน กับการขอสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยของ
 จำเลย^๑ เพื่อกำหนดลักษณะของการพิจารณาคดี^๒ อย่างไรก็ตามในสหรัฐอเมริกา
 นั้น ไม่ว่าจะพิจารณาคดีอาญาจะเป็นการพิจารณาลับหรือโดยเปิดเผย ญาติ
 สนิทของจำเลย เพื่อนใกล้ชิดของจำเลย ซึ่งจำเลยเป็นผู้เลือก และทนาย
 ของจำเลย จะได้รับอนุญาตให้อยู่ในห้องพิจารณา เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะ
 กระทำการอันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยของห้องพิจารณา หรือขัดขวาง
 การบริหารงานยุติธรรม^๓ แต่หลักเกณฑ์นี้ ก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่จำเลยได้รับ
 หลักประกันในเรื่องของการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา และไม่อาจนำ
 มาใช้เป็นหลักทั่วไปได้^๔

ในประเทศไทยนั้น หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีได้นำมาใช้
 ทั้งในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา โดยในการพิจารณาคดีแพ่งได้มีบทบัญญัติ
 ไว้ในมาตรา ๘๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนในการพิจารณาคดี
 อาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ วรรค ๑
 บัญญัติไว้ว่า "การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย
 เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น" ในส่วนการพิจารณาลับ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา
 ๑๗๑ ว่า "ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยผลการ

^๑ La Fave and Israel, Criminal Procedure in a nutshell,
Constitutional Limitations, p. 67

^๒ American Jurisprudence (Vol. 21 A.), p. 76.

^๓ Perkins and Boyce, Criminal Law and Procedure, p. 1031-1032.

^๔ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 850.

หรือโดยคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใด แต่คงเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ มิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน"

นอกจากนี้ มาตรา ๑๗๘ ได้บัญญัติถึงบุคคลซึ่งจะอยู่ในห้องพิจารณาได้ ในกรณีที่มีการพิจารณาคดี ว่า

"เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้น มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ

- (๑) โจทก์และทนาย
- (๒) จำเลยและทนาย
- (๓) ผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (๔) พยานและผู้ชำนาญการพิเศษ
- (๕) ลาม
- (๖) บุคคลผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจากศาล
- (๗) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ศาล

แล้วแต่จะเห็นสมควร"

เห็นได้ว่าการพิจารณาคดีในศาล ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญา กฎหมายได้กำหนดให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเปิดเผย ในส่วนของการพิจารณาคดีอาญานั้น กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของหลักการเปิดเผยไว้ว่า จะเป็นการพิจารณาคดีลับได้ใน ๒ กรณีคือ

๑. เพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
๒. เพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ มิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน

ข้อจำกัดในการพิจารณาโดยไม่เปิดเผยในคดีแพ่งนั้น กฎหมายกำหนดไว้อย่างกว้างขวาง โดยกำหนดไว้ว่า "เพื่อความเหมาะสม" หรือ "เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์" และยังกำหนดคดีไว้ ๓ ประเภท ซึ่งกำหนดให้ศาลพิจารณาโดยไม่เปิดเผย แต่ก็ไม่เป็นบทบังคับ ศาลก็ยังสามารถใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือไม่เปิดเผยตามแต่จะเห็นสมควร ในกรณีนี้จะเป็นเพราะว่าในคดีแห่งนั้น เป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน แม้กฎหมายจะกำหนดให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผย แต่ก็เป็นไปได้ที่คู่กรณีอาจจะไม่ประสงค์ให้บุคคลภายนอกเข้ามารับรู้ในเรื่องระหว่างคู่กรณีด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดี ๓ ประเภท ซึ่งอาจจะทำให้เสื่อมเสียแก่คู่กรณีได้ทั้งยังเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อสาธารณชนทั่วไป จึงน่าจะกำหนดให้การพิจารณาเป็นการพิจารณาโดยไม่เปิดเผย หลักการเปิดเผยในคดีแพ่งนี้ ได้มีนักกฎหมายบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า ควรจะพิจารณาว่าจะนำมาใช้ในคดีอาญาได้เพียงใด นอกจากนั้น ในกรณีที่มีการพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผยนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้กระทำโดยห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเท่านั้น ได้มีนักกฎหมายท่านหนึ่งได้เสนอว่า อย่างน้อยที่สุดบุคคลที่ควรจะได้รับอนุญาตให้เข้าฟังการพิจารณา ควรเป็นบุคคลตามมาตรา ๑๗๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^๒

การบังคับใช้หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยนั้น ไม่ปรากฏว่าเคยมีปัญหาขึ้นสู่ศาลแต่อย่างใด และในทางปฏิบัติแล้วหลัก

^๑ดู ทวี เจริญพิทักษ์, ศาสตราจารย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖ - ๒๖๗, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์อักษรสาส์น, ๒๕๐๘), หน้า ๓๘๗.

^๒ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๑๙๕.

การเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญานั้น ได้รับการยอมรับในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง การพิจารณาสืบ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา มักจะนำมาใช้ในความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา เพื่อป้องกันความเสียหายแก่ใจทักหรือผู้เสียหาย^๑ และในคดีเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ และไม่ปรากฏว่าจำเลยในคดีอาญานั้น ๆ จะนำเอาเหตุนี้มาคัดค้านความชอบธรรมของกระบวนการพิจารณาแต่อย่างใด ในขณะที่สหรัฐอเมริกา^๒ ปัญหานี้ถือเป็นปัญหาสำคัญ และมักจะมีการคัดค้านคำพิพากษาของศาล ถือเป็นการขัดต่อหลักกึ่งนิติธรรม (Due Process of Law) ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณานั้นเป็นกระบวนการที่ไม่ชอบ

๒.๔ วัตถุประสงค์ของหลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา

หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญานั้น อาจกล่าวได้ว่ามีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเป็น "หลักประกันความยุติธรรมของจำเลย"^๓ หลักประกันความยุติธรรมที่กฎหมายไทยให้แก่จำเลยนั้นมี ๓ ประการ คือ^๔

- ก. ข้อเสนอแนะว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์
- ข. การพิจารณาของศาลไทยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย
- ค. การพิจารณาโดยรวดเร็วและติดต่อกันไป

^๑ กุลพล พอลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(๓)", อัยการ, หน้า ๒๓.

^๒ คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๒, หน้า ๑๗.

^๓ ไทเมน ภัทรภิมย์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ ๓ หน่วยที่ ๔ - ๑๕ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๔), หน้า ๒๔.

ในส่วนของหลักการ เบ็ดเตล็ดในการพิจารณาที่อาญา นี้ ไม่ว่าจะ เป็นการที่จำเลยจะได้มีโอกาสโต้แย้งหรือกล่าวอ้างถึงพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ต่อศาล และต่อหน้าประชาชน นอกจากนี้ประชาชนจะได้เป็นประจักษ์พยานใน ความบริสุทธิ์ของจำเลย และเป็นหลักประกันว่าจำเลยจะไม่ถูกข่มขู่ ถูก กลั่นแกล้งหรือถูกพิจารณาผิดตามอำเภอใจ ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งนี้เนื่องจากมีบุคคลอื่น ๆ ร่วมฟังการพิจารณาด้วย^๑ เหล่านี้ล้วนเป็นไป เพื่อประโยชน์ของตัวจำเลย เป็นการให้ความคุ้มครองแก่จำเลย ในการที่จะ ได้รับการพิจารณาโดยถูกต้องและเป็นธรรม

นอกจากนี้ หลักการ เบ็ดเตล็ดในการพิจารณาที่อาญา นี้ ยังเป็นไป เพื่อวัตถุประสงค์รองอีก ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อให้เป็นไปตามสิทธิในการ เสนอและรับรู้อาสาของ ประชาชน โดยที่ประชาชนมีสิทธิที่จะเสนอและรับรู้อาสา สิทธินี้เป็นสิทธิ พื้นฐานของบุคคล ศาลเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐ ซึ่งมีไว้เพื่ออำนวยความยุติธรรม ให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ประชาชนก็สมควรที่จะได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการ ทำงานของศาล^๒ โดยการเข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีด้วยตนเอง หรือโดยการ ที่สื่อมวลชนเป็นผู้เข้าร่วมฟังการพิจารณาคดี และนำมาถ่ายทอดให้ประชาชน ทราบ การรับรู้อาสาของประชาชนเป็นการที่ประชาชนจะได้รับรู้ถึงระบบการ ปกครอง โดยเฉพาะในชั้นกระบวนการยุติธรรม เป็นการสร้างความมั่นใจ

^๑ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(๓)", อัยการ, หน้า ๒๔.

^๒ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 845.

แก่ประชาชนที่มีต่อรัฐ ในการให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนตามกระบวนการยุติธรรม^๑

๒. เพื่อป้องกันพยานเท็จ โดยที่มีเหตุผลในทางจิตวิทยาที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมกระตือรือร้นที่จะพูดเท็จต่อหน้าคนหลายคน หรือผู้ที่มีความจริง^๒ หลักการเปิดเผยในการพิจารณาที่อาญาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการสืบพยาน ทั้งนี้การที่ประชาชนเข้าร่วมรับรู้ในการพิจารณาคดีพยานบุคคลในคดีนั้น ๆ ย่อมเกิดความกระตือรือร้นหรือเกรงกลัวที่จะกล่าวเท็จ เพราะไม่มั่นใจว่าในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีนั้น จะมีผู้มีความจริงอยู่หรือไม่ ทั้งนี้ประโยชน์ที่จะได้รับคือ การพิจารณาคดีนั้นยอมก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ในการค้นหาความจริงจากการสืบพยานบุคคล

๒.๕ ขอบเขตของการพิจารณาคดีอาญา

ในการดำเนินคดีอาญานั้น ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ^๓

๑. ขั้นตอนฟ้อง เป็นการดำเนินการทั้งของเจ้าพนักงานก่อนการยื่นฟ้อง อันได้แก่การสอบสวนของพนักงานสอบสวน และการดำเนินการของพนักงานอัยการก่อนการยื่นฟ้อง กระบวนการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการเดียวกัน แม้ว่าเจ้าพนักงานผู้หนึ่งๆ จะมีหลายฝ่ายก็ตาม

^๑ Ibid.

^๒ ดู ทวี เจริญพิทักษ์, ศาสตราจารย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑ -๒๖๑, หน้า ๑๒๑.

Kadish and Paulsen, Criminal Law and its Processes Case and Material, p. 1312.

^๓ คณิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๑๒๑ - ๑๒๕.

๒. ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีอาญาคอศาลแล้ว ศาลจะต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่าสมควรจะประทับฟ้องนั้นไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ในชั้นตอนนี้ศาลจะพิจารณาเพียงมูลคดีเท่านั้น ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้อง ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ จึงจะสั่งประทับฟ้องนั้นได้ ส่วนในกรณีที่อัยการเป็นผู้ฟ้อง ศาลจะสั่งประทับฟ้องโดยไม่ไต่สวนมูลฟ้องเลยก็ได้

๓. ชั้นการพิจารณา เป็นขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาที่มีเป้าหมายเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำและความชั่วของจำเลย ในคดีอาญา การพิจารณา (trial) จะหมายถึง กระบวนการพิจารณาในศาล (open court) หลังจากที่ไต่ประทับฟ้องแล้ว จนกระทั่งถึงการทำคำพิพากษา

๔. ชั้นบังคับคดี เป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล เป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว โดยทั่วไปกระทำโดยการออกหมายบังคับคดี การบังคับคดีเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณา ซึ่งแตกต่างกับการบังคับโทษ ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายราชทัณฑ์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักการเปิดเผยในการพิจารณาคดีอาญา จะนำมาใช้ในขั้นตอนการพิจารณา จึงควรที่จะพิจารณาถึงระยะเวลาเริ่มต้น และระยะเวลาสิ้นสุดของการพิจารณา

๒.๕.๑ การเริ่มการพิจารณาคดีอาญา

การเริ่มการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยนั้น ในทางคำরাได้ มีความเห็นแตกต่างออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑. "การพิจารณา" ในคดีอาญา หมายถึงการกระทำของศาล
 ทุกกระบวนชั้นตั้งแต่โจทก์ยื่นฟ้อง ศาลสอบถาม การพิจารณาคำร้องที่ต้องฟังคำ
 คัดค้านคำขอวางอาชญา ตลอดจนฟังคำแถลงการแก้ขอวางอาชญา เป็นต้น และหน้าที่จะ
 รวมถึงการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องด้วย โดยเหตุผลที่ว่า การตรวจฟ้องโดยไม่
 ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องเป็นส่วนหนึ่งของฟ้องนั้นไต่ การไต่สวนมูลฟ้องเพื่อ
 ทราบมูลคดีและประทับฟ้อง ก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดีด้วยเช่นกัน"
 โดยในความเห็นนี้เห็นว่าเอาคำจำกัดความของการพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาคความแห่งมาใช้โดยอนุโลม

๒. "การพิจารณา" ในคดีอาญา เริ่มเมื่อศาลสั่งประทับฟ้อง
 แล้ว^๒ ไม่ว่าจะโดยมีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ หรือในกรณี
 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ทั้งนี้เมื่อศาลได้ประทับฟ้องแล้ว การออกหมาย
 คำสั่งไต่ ๆ ก็ย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดี ตลอดจนการพิจารณาและ
 สืบพยานในศาล จนกระทั่งเสร็จการพิจารณา

^๑ดู ทรัพย์ โสภิตพันธ์, พ. ค. ค., คู่มือศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา, (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๒๔), หน้า ๓๖๔.

อนุมิตี ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 มาตรา ๑๗๒ ถึงมาตรา ๒๖๗, (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๒๔), หน้า ๔.

^๒ดู ทัศนิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๑๒๔.
 คณิง ภาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๒,
 หน้า ๔๕.

สัญญา ชรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,
 (กรุงเทพฯ, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๕๔๔.

การเริ่มการพิจารณาที่อาญานั้น น่าจะเป็นไปตามความเห็นที่ ๒ คือเริ่มเมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว เห็นได้ว่า การไต่สวนมูลฟ้องนั้นเป็นไปเพื่อวินิจฉัยมูลคดีที่จำเลยต้องหา การวินิจฉัยมูลคดีนี้ เป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยเหตุที่บุคคลที่จะตกเป็นจำเลยในคดีอาญานั้นต้องได้รับความเดือดร้อน ถ้าไม่ได้ประกันตัวจะต้องถูกขัง^๑ การไต่สวนมูลฟ้องจึงเป็นการบอกรับกันไม่ให้เอกชนมีการกลั่นแกล้งกันได้ โดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ และเป็นการทบทวนกลั่นกรองการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ ในกรณีที่ศาลเห็นเป็นการสมควร แม้ว่า การไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นการกระทำของศาล แต่ก็เป็นการกระทำก่อนที่จะมีการประทับฟ้อง ทั้งนี้การที่จะนำเอาความหมายของคำว่า "การพิจารณา" ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้นั้น ไม่น่าที่จะอนุโลมนำมาใช้ได้ โดยเหตุที่ว่าในคดีแพ่งนั้น คดีจะเริ่มต้นที่ศาล แต่ในคดีอาญานั้นการดำเนินคดีอาญาไม่ได้เริ่มต้นในชั้นศาล แต่อาจจะเริ่มต้นโดยตำรวจทุกข์หรือคำกล่าวโทษ หรือการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานก็ได้ และโดยที่มีการไต่สวนมูลฟ้องนี้ เป็นการกระทำที่ศาลได้กระทำก่อนการประทับฟ้อง ทั้งนี้การไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่น่าจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาคดี

ตามมาตรา ๑๗๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานในศาลเป็นไปโดยเปิดเผย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ลำดับการพิจารณาโดยเปิดเผย จึงเริ่มต้นตามนัยของบทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ วรรค ๒^๒ โดยศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง

^๑ ประเทือง กวีคินุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๒), หน้า ๑๖๘.

^๒ คณิง ฉ่าไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๒, หน้า ๘๕.

และสอบถามคำให้การของจำเลย ทั้งนี้หากว่าเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีอัตราโทษ
จำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และในคดีที่เด็กอายุ ๑๗ปีเป็นจำเลย ศาลจะ
ต้องถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการ ก็ให้ศาลตั้งทนาย
ให้ และศาลจะต้องกระทำก่อนเริ่มการพิจารณา คือ ก่อนที่จะอ่านและอธิบาย
ฟ้องให้จำเลยฟัง และสอบถามคำให้การของจำเลย*

๒.๕.๒ การสิ้นสุดการพิจารณาภาคที่

มาตรา ๑๘๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา "คดีที่อยู่ใน
ระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีคำร้องระหว่างพิจารณาขึ้นมา ให้
ศาลสั่งตามที่เห็นควร เมื่อการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้พิพากษาหรือสั่งตามรูป
ความ

ให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยในวันเสร็จการ
พิจารณา หรือภายในสามวันนับแต่วันเสร็จคดี ถ้ามีเหตุสมควร จะเลื่อนไป
อ่านวันอื่นก็ได้ แต่ต้องจกรายงานเหตุนั้นไว้..."

ตามมาตรา ๑๘๒ นี้ บอถึงเวลาสิ้นสุดการพิจารณาและกระบวนการ
พิจารณาในชั้นต่อไป คือการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งการดำเนิน
การพิพากษานั้น แบ่งได้เป็น ๒ ชั้นตอน คือ การทำคำพิพากษาและการอ่าน
คำพิพากษา คำพิพากษานั้นจะมีผลเมื่อได้อ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผย
เป็นต้นไป ตามมาตรา ๑๘๔

*มาตรา ๑๘๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การทำคำพิพากษานั้น เป็นกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งจะมีผลทำให้คดีหรือขั้นตอนของคดีเสร็จสิ้นไป^๑ ตามมาตรา ๑๕๒ นี้แต่เดิมได้กำหนดให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเปิดเผยในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในสามวันนับแต่วันเสร็จคดี แต่ถ้ามีเหตุสมควรจะเลื่อนไปพิพากษาวันอื่นก็ได้ แต่ต้องรายงานเหตุนั้นไว้ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๑๒ กำหนดให้อ่านโดยการเปิดเผยในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในสามวันนับแต่วันเสร็จคดี แต่ต้องจกรายงานเหตุนั้นไว้^๒ หากดูตามบทบัญญัติของกฎหมายเห็นได้ว่า โศกแห่งการทำคำพิพากษากับการอ่านคำพิพากษาออกจากกัน โดยถือเอาวันที่อ่านคำพิพากษาซึ่งได้พูดนั้น เป็นวันซึ่งคำพิพากษานั้นมีผลบังคับ ซึ่งตามตัวบทเก่าให้ถือเอาวันที่อ่านคำพิพากษาเป็นวันพิพากษา

เมื่อดูตามมาตรา ๑๕๒ แล้ว จะเห็นว่าการพิจารณาคดีก็ต่อเมื่อศาลได้พูดคำพิพากษาแล้ว คือ ศาลได้จกรายงานกระบวนการพิจารณาว่าคดีเสร็จการพิจารณาและประชุมทำคำพิพากษา ซึ่งอาจจะเป็นวันเดียวกับที่สิ้นสุดการสืบพยานหรือคำแถลงปิดคดี หรือหลังจากวันดังกล่าว การสิ้นสุดการพิจารณาคดี จึงควรจะต้องถือเอาการทำคำพิพากษาของศาลเป็นหลักในการกำหนด^๓

^๑ คณิต ๓ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า ๓๖.

^๒ อนุมติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ - ๒๖๗, หน้า ๑๐๘.

^๓ Luder and Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 824. (... "trial" ... including rendition of the verdict.)